

INTELIGENCJE WIELORAKIE

**OPRACOWAŁA:
AGNIESZKA WRĘCZYCKA
ROK SZKOLNY 2010-2011**

Przedшкоlaki są ciekawe świata, są twórcze i pragną poszukiwać odpowiedzi na nurtujące je pytania w sposób adekwatny i urozmaicony. Dzięki stosowaniu różnorodnych działań nauczyciel pobudza motywację dzieci, zapobiega pamięciowemu, bezmyślnemu przyswajaniu i reprodukowaniu wiedzy, ale przede wszystkim rozwija on u dzieci wielorakie inteligencje.

Większość ludzi ma różne typy inteligencji. Teoria Wielorakich Inteligencji (WI) może być zastosowana zarówno do uczniów jak i dorosłych. Jednym z

nadzwyczajnych aspektów tej teorii jest przedstawienie 8 różnych ścieżek uczenia się. Teoria ta sugeruje w jaki sposób materiał może być prezentowany aby stworzyć warunki do efektywnego uczenia się i nauczania.

Teoria Wielorakich Inteligencji była stworzona przez dr Howarda Gardnera w 1983r. (profesora Uniwersytetu Harvarda). Kontynuatorem pracy Gardnera jest dr Thomas Armstrong. W swoim artykule „Naturalny geniusz dzieci” twierdzi, że każde dziecko rodzi się z naturalną, cudowną spontanicznością i podziwem oraz żywotnością i zdolnością do adaptacji. Niestety w domu, przedszkolu czy szkole napotyka ono na sytuacje, które stopniowo hamują te wartości w dzieciach.

- Po pierwsze dorośli muszą obudzić w sobie ich naturalne właściwości, które będą źródłem ich kreatywności i żywotności oraz zdolności do zabawy.
- Po drugie dorośli muszą poprzez proste ćwiczenia uaktywniać geniusz w dzieciach.
- Po trzecie dorośli muszą stworzyć „genialną atmosferę” w domu, przedszkolu i szkole, gdzie dzieci mogą uczyć się w atmosferze wolnej od krytycyzmu, porównań i nacisku do osiągnięcia sukcesu.

Gardner określa osiem typów inteligencji, do nich zalicza:

- Inteligencję werbalną (słowną, językową).
- Inteligencję matematyczno- logiczną.
- Inteligencję obrazkową (wizualno-przestrzenną).
- Inteligencję ruchową (kinestetyczną).
- Inteligencję muzyczno-rytmiczną (słuchową).
- Inteligencję interpersonalną (międzyludzką).
- Inteligencję intrapersonalną (wewnętrzzną).
- Inteligencję naturalistyczną (przyrodniczą).

Teoria WI zrewolucjonizowała sposób uczenia, sugeruje ona że nauczyciele powinni być uczeni jak prezentować lekcje, zajęcia w różnorodny sposób przy użyciu muzyki, pracy w grupach, scenek, wykorzystując multimedia, wycieczki oraz własną refleksję. Teoria WI jest intrygująca bo rozszerza ona nasze horyzonty o dostępne środki nauczania wykraczające poza słowne, tradycyjne metody.

CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH TYPÓW INTELIGENCJI

- ❖ **Inteligencja werbalna** - cechuje się wysokorozwiniętymi zdolnościami do czytania, mówienia, pisania i myślenia przy użyciu słów. Ktoś o tym typie inteligencji lubi różnego typu literaturę, zabawę słowami, tworzy poezję i historię oraz lubi debaty, formalne przemówienia, kreatywne pisanie, opowiadanie żartów. Sprawnie komunikuje się z otoczeniem. Lubi uczyć się nowych słów, dobrze sobie radzi z pracami pisemnymi. Posługuje się bogatym słownictwem. Nie ma kłopotów ze stylistyką wypowiedzi. Łatwo uczy się języków. Pamięta rzeczy mniej ważne.

- ❖ **Inteligencja matematyczno-logiczna** - w tego typu inteligencji używa się liczb, matematyki, logicznego myślenia i schematów (myślowych, wzrokowych, liczbowych i kolorystycznych) pojawiających się w życiu. Jeśli ten typ inteligencji przeważa to są tendencje do myślenia koncepcyjnego i abstrakcyjnego i dostrzegania schematów i zależności. Osoba o tym typie inteligencji lubi eksperymenty, puzzle, rebusy interesują ją sprawy związane z kosmosem, analizuje okoliczności związane z ludzkim zachowaniem, lubi pracę z liczbami, wzorami i operacjami matematycznymi, podejmuje wyzwania związane z rozwiązywaniem problemów, jest systematyczna, dobrze zorganizowana i zawsze ma logiczne argumenty na to co robi i jak myśli. Lubi pracować z komputerem, kalkulować i przewidywać konsekwencje sytuacji. Preferuje przedmioty ścisłe.
- ❖ **Inteligencja obrazkowa** – „Widzieć znaczy uwierzyć”. Wiedza w tego typu inteligencji pochodzi od kształtów, wyobrażeń ze świata zewnętrznego jak i naszej wyobraźni. Osoba o tym typie inteligencji myśli używając wyobraźni i obrazów. Jest wrażliwa na otaczające przedmioty, kolory i wzory, lubi rysować, malować, rzeźbić i wytwarzać ciekawe prace używając kolorów i różnego typu materiałów, lubi również układać puzzle, czytać mapy, ma zdecydowane poglądy odnośnie kompozycji kolorystycznych (np. pokoju), lubi czynności które wymagają patrzenia oczami wyobraźni - wizualizacji. Charakteryzuje się wyczuciem i wrażliwością estetyczną. Jest wzrokowcem.
- ❖ **Inteligencja ruchowa** - uczyć się poprzez wykonywanie. Wiedza zdobywana jest poprzez ruch. Nasze ciało wie jak jeździć na rowerze, zaparkować równolegle samochód, tańczyć walca, złapać rzucony przedmiot, utrzymać równowagę podczas chodzenia, te czynności wykonujemy odruchowo i nie są związane z logicznym myśleniem. Jeśli ta inteligencja przeważa to lubi się ruch, taniec, wykonuje własnoręcznie prace. Jest się uzdolnionym technicznie i manualnie. Dobrze komunikuje się za pomocą „języka ciała” i gestów. Ma się poczucie czasu i wrażliwość na otoczenie. Aby dobrze coś zrobić potrzebuje się zobaczyć jak ktoś inny to robi, lubi się gry ruchowe i demonstruje jak coś wykonać. Trudno jest usiedzieć na jednym miejscu długi czas, szybko czuje się znudzony, gdy nie jest się zaangażowanym w to co dzieje się wokół. Dziecko panuje nad ruchami swojego ciała, jest dobrze skoordynowane, szybko automatyzuje ruchy. Preferuje dotyk jako sposób poznania, lubi manipulować przedmiotami.
- ❖ **Inteligencja muzyczno-rytmiczna (słuchowa)** - wiedza dzięki dźwiękom. Jeśli ten typ inteligencji przeważa to kocha się muzykę i rytm. Jest się wrażliwym na rytm, tonację, barwę dźwięków i dźwięki środowiska (śpiew ptaków, dźwięki deszczu), uczy się lepiej przy dźwiękach muzyki w tle, można odtwarzać melodie i rytm po jednokrotnym ich usłyszeniu, dźwięki, tony i rytmy mają widoczny efekt na osobę o tym typie inteligencji, lubi ona tworzyć muzykę, słuchać i naśladować ją, ma zdolności językowe „łapie akcent”, z łatwością

rozpoznaje muzyczne instrumenty. Dziecko posiada uduchowanie, wrażliwość na ładunek emocjonalny zawarty w melodii.

- ❖ **Inteligencja interpersonalna (międzyludzka)** - uczymy się pracując z innymi, wchodząc w relacje z nimi. Gdy ta inteligencja jest czyjąś mocną stroną to lubi on być częścią zespołu i wchodzić w relacje interpersonalne, łatwo nawiązuje i ceni kontakty z ludźmi, ma dużo przyjaciół, wykazuje empatię i głębokie zrozumienie punktu widzenia innych ludzi, często zauważa że inni przejmują jego pomysły, ma zdolności w rozwiązywaniu konfliktów, mediacjach i znajdowaniu kompromisów wśród ludzi będących w radykalnej opozycji względem siebie. Lubi zajęcia grupowe, współpracować, łatwo aklimatyzuje się w grupie.
Umiejętności te są szczególnie przydatne przywódcom religijnym, politycznym, nauczycielom, terapeutom i rodzicom.
- ❖ **Inteligencja intrapersonalna (wewnętrzna)** - jest to inteligencja wykorzystująca naszą zdolność do poszukiwania wewnętrznych emocji i wierzeń oraz prawdziwej duchowości. Osoba o tym typie inteligencji lubi pracę w samotności, czasem jest wstydliwa, ma własną refleksję i wszystko co robi jest związane z jej wnętrzem. Ma ona kreatywną mądrość i wewnętrzną intuicję, jest wewnętrznie zmotywowana, nie potrzebuje zewnętrznej motywacji, ma silną wolę, zna swoją wartość, ma zdefiniowane opinie i myśli na omal wszystkie zagadnienia. Ma dobrze rozwiniętą samoświadomość. Inni ludzie chętnie przychodzą do niej po radę. Myśli intuicyjnie, ceni swoją prywatność.
- ❖ **Inteligencja naturalistyczna** - opiera się ona na rozpoznaniu, docenianiu i rozumieniu natury. Ktoś o tym typie inteligencji kocha rośliny i zwierzęta. Lubi spędzać czas na wolnym powietrzu i wszystko co jest związane z naturą (np. zmiany pór roku). W wieku dziecięcym lubi się zbierać okazy flory i fauny, kolekcjonować kamienie i muszle, mieć zwierzątko w domu. Osoba ta okazuje szacunek względem wszystkich istot żywych.

Pięć powodów dla których teoria WI powinna być stosowana:

1. Teoria WI pomaga uczniom zrozumieć możliwości swoje i innych.
2. Pokazuje uczniom jak użyć swych mocnych stron i jak poprawić słabe.
3. Buduje poczucie własnej wartości w uczniach aby byli gotowi sprostać wyzwaniom.
4. Pomaga uczniom uczyć się lepiej przez doświadczanie przez nich niezapomnianych wrażeń, w które zaangażowane są ich wszystkie zmysły.
5. Doskonali podstawowe umiejętności uczniów, dzięki czemu osiągną oni wyższy poziom.

JAK ROZWIJAĆ INTELIGENCJĘ WIELORAKIE U DZIECI? – MINI PORADNIK DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI:

Inteligencja werbalna (językowa):

- Czytajcie, czytajcie i jeszcze raz czytajcie.

- Grajcie w gry, takie jak: scrabble, gry słowne oraz rozwiązujcie wspólnie krzyżówki, gry ortograficzne.
- Twórzcie slogany reklamowe.
- Układajcie opowieści, opowiadajcie bajki (każdy mówi kilka zdań).
- Zachęcaj do mówienia, ale słuchaj dziecka uważnie!
- Przeprowadzajcie wspólnie wywiady.
- Kształtujcie biegłość i jakość wypowiedzi pod względem leksykalnym, fonetycznym, syntaktycznym, semantycznym.

Inteligencja matematyczno-logiczna:

- Razem gotujcie lub majsterkujcie - czynności te wymagają przestrzegania instrukcji.
- Grajcie w szachy (dodatkowo stymulują inteligencję przestrzenną), warcaby, kółko i krzyżyk oraz inne gry strategiczne, takie jak: statki lub gry planszowe (chińczyk).
- Grajcie w gry karciane („wojna”, kierki).
- Spróbujcie przewidzieć, co wydarzy się w filmie lub sztuce - komu uda się to najlepiej.
- Zagrajcie w 10 pytań - wymyśla się jakiś przedmiot, a druga osoba ma 10 pytań, żeby zgadnąć, o jaką rzecz chodzi. Odpowiadać można tylko „tak” lub „nie”. Pytania powinny zmierzać do zawężenia możliwej odpowiedzi, na przykład: „Czy to człowiek?”, „Czy to osoba żyjąca?”, „Mężczyzna?”, itp.
- Zachęć dziecko do obliczania kwoty na zakupy, reszty w sklepie.
- Rozwiązujcie problemy matematyczne.
- Eksperymentujcie z cyframi, z liczbami.
- Używajcie komputera do obliczeń i wykonywania innych operacji i zadań.

Inteligencja obrazkowa (wizualno-przestrzenna):

- Zachęć dziecko do rysowania, lepienia, malowania, rzeźbienia, układania kompozycji.
- Rysujcie plany, czytajcie mapy.
- Szukajcie wzorów w chmurach lub liściach.
- Bawcie się w robienie wzorów z ciastek, kanapek.
- Zaprojektujcie dom dla ulubionej zabawki lub zwierzątka.

Inteligencja ruchowa:

- Spacerujcie, biegać, zachęćcie dziecko do codziennej dawki ruchu.
- Bawcie się w odgadywanie postaci lub bajek na podstawie odgrywanej mini scenki (bez słów – pantomima, inscenizacja).
- Naucz dziecko żonglować piłeczkami.
- Zachęć dziecko do uprawiania co najmniej jednej dyscypliny sportowej.
- Nauczcie się wspólnie jakichś tańców.
- Wybierzcie jakieś emocje (szczęście, poczucie winy, obawę, podekscytowanie, itp.) i poruszajcie się w sposób, który wyraża takie uczucie.
- Projektujcie, konstruujcie, układajcie klocki.

- Zajmujcie się robótkami ręcznymi.
- Stosujcie muzykę do osiągnięcia koncentracji.
- uczcie się na pamięć za pomocą klaskania, pstrykania palcami.

Inteligencja muzyczno-rytmiczna:

- Śpiewajcie razem, np. podczas jazdy samochodem.
- Zgadnijcie nawzajem swoje nastroje na podstawie różnych tonów mruczenia.
- Wymyślajcie rymowanki, piosenki i wiersze.
- Umożliwiaj dziecku kontakt z różnymi rodzajami muzyki.
- Zauważcie, w jaki sposób muzyka jest stosowana do tworzenia nastroju i napięcia w sztukach i filmach telewizyjnych.
- Siądźcie całkowicie bez ruchu i spróbujcie zidentyfikować wszystkie dźwięki, jakie są wokół Was.
- Pokaż, w jaki sposób różne utwory muzyczne mogą zmieniać nastrój.
- Zapytaj dziecko, jak czuje się słuchając różnych rodzajów muzyki.
- Komponujcie i analizujcie utwory muzyczne.
- Zachęcajcie do gry na instrumentach, udziału w koncertach (uczestnictwo pasywne i aktywne).
- Gimnastykujcie się i relaksujcie przy muzyce.

Inteligencja interpersonalna:

- Przejrzyjcie zdjęcia w książce, gazecie lub obrazy z albumu i porozmawiajcie o tym, co czują i myślą przedstawieni na nich ludzie.
- Zagrajcie w tę grę w kawiarni lub na zakupach.
- Zagrajcie w rysunkowy słownik - partner ma za zadanie zgadnąć wyrażenie z narysowanego obrazka.
- Zachęć dziecko, żeby się z Tobą kłóciło! Ale argumenty muszą być przemyślane i logiczne.
- Szukaj okazji, żeby wspierać innych członków rodziny i chwalić ich osiągnięcia.
- Najlepszym sposobem zmiany zachowań jest pozytywne wzmacnianie dobrego zachowania, negatywne komentowanie złego.
- Przydziel dziecku co najmniej jedno zadanie.

Inteligencja intrapersonalna:

- Zachęć dziecko do traktowania wszystkich błędów jako szans na wyciągnięcie wniosków na przyszłość: „Czego możesz się nauczyć z tej pomyłki, żeby następnym razem wypaść lepiej?”.
- Zadawaj pytania podsumowujące: „Co było dzisiaj ciekawego w szkole?”, „Co było dla Ciebie trudne, nudne?”, Ale uwaga! Słuchaj cierpliwie i w żadnym wypadku - nie pouczaj!
- Pytaj się często: „Jak się czujesz?”, „Co o tym myślisz?”.
- Poświęćcie czas na wewnętrzną refleksję.
- Słuchajcie intuicji.
- Dyskutujcie.

Inteligencja przyrodnicza:

- Nauczcie dziecko wnikliwie obserwować przyrodę. Dajcie mu szkło powiększające – niech obserwuje trawę, żuczki, mrówki.
- Uczcie je nazw krzewów, kwiatów, drzew, troski o czystość otoczenia, wskazując na wandalizm, zaśmiecanie, np. lasów, przejawy złego traktowania zwierząt.
- Pójdźcie na spacer i poszukajcie typowych cech danej pory roku.
- Poznawajcie pogodę i to, co ją powoduje.
- Zdobądźcie informacje o gwiazdach widocznych w nocy i o wszechświecie.
- Pozwól dziecku na opiekowanie się roślinami w swoim pokoju.
- Pomóż dziecku założyć zielnik.

Nauczyciel powinien być świadomy różnych typów inteligencji oraz ich różnorodnych stylów uczenia się by planować i prowadzić zajęcia w taki sposób aby było to najlepsze dla jego uczniów. Z obserwacji wynika, że każde dziecko uczy się inaczej. Zadaniem każdego nauczyciela jest uczyć dzieci w sposób uwzględniający ich predyspozycje i preferencje. W celu zastosowania inteligencji wielorakich na sali, można dokonać rozpoznania prezentowanego profilu inteligencji każdego z uczniów, jednakże za Wójcik (2009) nie jest to konieczne, sama świadomość istnienia różnych rodzajów inteligencji oraz organizowanie procesu dydaktyczno-wychowawczego, tak aby docierał do każdego z nich zwiększa efektywność procesu nauczania. Opracowywanie zajęć w ten sposób jest oczywiście pracochłonne, ale poprawia klimat i przynosi ogromną satysfakcję zarówno dzieciom jak i nauczycielowi, obserwującemu wzrost aktywności swoich wychowanków.

Literatura:

1. Gardner H.: „Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce.” Media Rodzina, Poznań 2002.
2. Lewis G.: „Jak wychowywać utalentowane dziecko?” Rebis, 1998.
3. Nęcka E.: „Inteligencja. Geneza. Struktura. Funkcje.” GWP, 2003.
4. Suświłło M.: „Inteligencje wielorakie w nowoczesnym kształceniu.” Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-mazurskiego w Olsztynie.
5. Szczepańska M.: „Wycieczka do Dźwiękolandii, czyli o tym, jak można rozwijać u dzieci wielorakie inteligencje”, w Edukacja w przedszkolu, 09. 2010, nr 54, s. 1-27.
6. Taraszkiewicz M., Rose C.: „Atlas efektywnego uczenia się.” Transfer Learning, 2006.
7. Wójcik, K.: „Indywidualizacja procesu nauczania, a teoria inteligencji wielorakich”; w Wszystko dla szkoły 2008, nr 12, s. 16-17.
8. Narzędzia, które pomogą nauczycielom i rodzicom rozwijać inteligencje wielorakie dzieci - Podręcznik „Ja i moja szkoła” wraz z „Domowniczką” przeznaczone do kształcenia zintegrowanego w klasach I, II, III szkoły podstawowej.